

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В АСПЕКТІ НАДІЙНОСТІ ДЕПОЗИТНИХ ВКЛАДІВ

© 2015 ДОЛІНСЬКИЙ Л. Б., ПЕРШИН Д. О.

УДК 336.717

Долінський Л. Б., Першин Д. О. Оцінювання фінансової стійкості банківських установ в аспекті надійності депозитних вкладів

Метою даної наукової роботи є побудова та впровадження методичних підходів до визначення надійності депозитних вкладів у банківських установах. Розглянуто теоретико-методичні підходи вітчизняних і зарубіжних науковців до визначення фінансової стійкості банку. Визначено ключові фінансово-економічні показники, а також наведено окремі якісні показники, комплексний аналіз яких визначає рівень фінансової стійкості банківської установи та дозволяє оцінити рівень надійності депозитних вкладів. Наведено порядок розрахунку та граничні значення ключових фінансово-економічних показників, що були використані в ході дослідження. Встановлено, що навіть при здійсненні комплексного аналізу фінансового стану банку з дотриманням кращих принципів рейтингування, підсумковий результат скорингової моделі може бути невірним, оскільки розрахунок коефіцієнтів здійснюється за даними форм статистичної звітності. У свою чергу, статистична звітність може бути навмисно суттєво викривлена, що потребує від аналітиків високої кваліфікації для визначення оцінки реального фінансового стану банку.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість, надійність депозитних вкладів, ліквідність, платоспроможність, скорингова модель.

Табл.: 3. **Бібл.:** 8.

Долінський Леонід Борисович – директор з розвитку НРА «Рюрік», кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіко-математичного моделювання, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03068, Україна)

E-mail: dolinsky@rurik.com.ua

Першин Дмитро Олександрович – старший фінансовий аналітик НРА «Рюрік» (вул. Артема 37-41, Київ, 04053, Україна)

E-mail: d.pershin@rurik.com.ua

УДК 336.717

UDC 336.717

Долінський Л. Б., Першин Д. А. Оценка финансовой устойчивости банковских учреждений в аспекте надежности депозитных вкладов

Целью данной научной работы является построение и внедрение методических подходов к определению надежности депозитных вкладов в банковских учреждениях. Рассмотрены теоретико-методические подходы отечественных и зарубежных ученых к определению финансовой устойчивости банка. Определены ключевые финансово-экономические показатели, а также приведены отдельные качественные показатели, комплексный анализ которых определяет уровень финансовой устойчивости банковского учреждения и позволяет оценить уровень надежности депозитных вкладов. Приведен порядок расчета и граничные значения основных финансово-экономических показателей, которые были использованы в ходе исследования. Установлено, что даже при осуществлении комплексного анализа финансового состояния банка с соблюдением лучших принципов рейтингования, итоговый результат скоринговой модели может быть неверным, поскольку расчет коэффициентов осуществляется по данным форм статистической отчетности. В свою очередь, статистическая отчетность может быть намеренно существенно искажена, что требует от аналитиков высокой квалификации для определения оценки реального финансового состояния банка.

Ключевые слова: банк, финансовая устойчивость, надежность депозитных вкладов, ликвидность, платежеспособность, скоринговая модель.

Табл.: 3. **Библ.:** 8.

Долінський Леонід Борисович – директор по развитию НРА «Рюрік», кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономико-математического моделирования, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03068, Украина)

E-mail: dolinsky@rurik.com.ua

Першин Дмитрий Александрович – старший финансовый аналитик НРА «Рюрік» (ул. Артема 37-41, Киев, 04053, Украина)

E-mail: d.pershin@rurik.com.ua

Dolinskyi L. B., Piershyn D. O. Evaluation of the Financial Sustainability of Banking Institutions in Terms of Reliability of Deposits

This scientific work is aimed at building and implementing methodological approaches to determining the reliability of deposits in banking institutions. Theoretical-methodological approaches of domestic and foreign scientists to the definition of the financial sustainability of bank have been considered. Financial-economic key indicators has been identified, specific qualitative indicators has been provided, a comprehensive analysis of which determines the level of financial sustainability of banking institutions and allows to evaluate the level of reliability of deposits. The calculation order and boundary values of financial-economic key indicators that were used in the study are presented. It has been found that, even with accomplishment of an integrated analysis of financial position of bank in compliance with the best principles of ranking, final result of the scoring model may be incorrect, because the calculation of coefficients is performed using the data of the forms of statistical reporting. In turn, statistical reports can be deliberately significantly contorted, so that assistance by highly skilled analysts to estimate the real financial condition of bank will be required.

Key words: bank, financial sustainability, reliability of deposits, liquidity, solvency, scoring model.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 8.

Dolinskyi Leonid B. – Director of Development NRA «Rurik», Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic and Mathematical Modeling, Kyiv National Economic University named after V. Getman (pr. Peremogy, 54/1, Kyiv, 03068, Ukraine)

E-mail: dolinsky@rurik.com.ua

Piershyn Dmytro O. – Senior Financial Analyst, NRA «Rurik» (vul. Artema, 37-41, Kyiv, 04053, Ukraine)

E-mail: d.pershin@rurik.com.ua

Протягом 2014 р. банківська система України функціонувала в умовах високої економіко-політичної нестабільності, ведення бойових дій на сході України та зростання недовіри до банківських установ, що зумовило вилучення вкладів як з боку населення, так і з боку суб'єктів господарської діяльності та,

у свою чергу, чинило значний тиск на ліквідність БСУ. На тлі цих подій вкладники багатьох банківських установ зіткнулися з проблемою несвоєчасного та неповного повернення розміщених коштів [1].

Так, протягом 2014 р. – березня 2015 р., за даними Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, унаслі-

док погіршення платоспроможності до 46 банківських установ було запроваджено тимчасову адміністрацію (з них по 31 банку вже було прийнято рішення про ліквідацію, у 15 працює тимчасова адміністрація) [2]. Варто зауважити, що «окремі банківські установи були визнані неплатоспроможними внаслідок порушення ними законодавства з питань фінансового моніторингу та здійснення ними ризикових операцій» [1].

Слід відмітити, що у випадку визнання НБУ банківської установи неплатоспроможною та запровадження тимчасової адміністрації вкладникам – фізичним особам, на відміну від вкладників – юридичних осіб, ФГВФО здійснює відшкодування коштів за вкладками в розмірі до 200 тис. грн, у той час як вкладники – юридичні особи (а також фізичні особи, розмір депозитів яких перевищує 200 тис. грн) можуть отримати відшкодування лише в процесі ліквідації банківської установи та продажу її майна. Втім, як свідчить практика, можливість повернення хоча б частини коштів за банківським вкладом у результаті продажу майна банку, що ліквідується, є вкрай низькою.

З огляду на це, з метою зниження ризиків несвоечасного або неповного повернення вкладів банківською установою, доцільно ретельно оцінювати фінансову стійкість банку.

Метою даної статті є побудова та впровадження методичних підходів до визначення надійності депозитних вкладів банківських установ. У процесі оцінки пропонується встановлення основних груп фінансово-економічних показників, що характеризуватимуть фінансовий стан банку за допомогою використання системи бальної оцінки, а також виокремлення груп, у межах яких здійснюється визначення відповідного рейтингу, що є узагальненим критерієм надійності депозитних вкладів.

Праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених присвячені тематиці досліджень фінансової стійкості банківських установ. Серед вітчизняних вчених, які приділили увагу розгляду даного питання, варто згадати таких авторів, як: А. М. Мороз, А. М. Герасимович, М. І. Савлук, В. М. Кочеткова, І. М. Парасій-Вергуненко та інші. Серед зарубіжних вчених можна назвати праці В. А. Трошина, Л. П. Белих, Г. С. Панової, Л. С. Сахарової, О. Б. Ширінської, Г. Г. Фетисова та інших.

Втім, незважаючи на значну кількість наукових праць на цю тему, досі немає єдиного підходу до оцінювання фінансової стійкості банківської установи.

Згідно з визначенням Міжнародного валютного Фонду «фінансова стійкість банку – це стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю» [3].

У банківській енциклопедії [4, с. 453] фінансова стійкість банку визначається як постійна здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормально функціонування в конкурентному середовищі.

Так, на думку І. М. Парасій-Вергуненко, розрахунок фінансової стійкості банківської установи здійснюється

на основі показників, що характеризують структуру та достатність капіталу, структуру залучених і запозичених коштів, якість активів банку і динаміку (поведінку) окремих складових активів та пасивів [5, с. 185 – 193].

М. Н. Крейніна визначає «фінансову стійкість банку як одну з характеристик відповідності структури джерел фінансування структурі активів, яка визначається на основі співвідношення різних видів джерел фінансування та його відповідності складу активів» [6, с. 33].

У науковій роботі «Проблематика оцінки фінансової устойчивости коммерческого банка» В. А. Трошин для оцінки фінансової стійкості комерційного банку виділяє переважно показники, що характеризують рівень капіталізації комерційного банку [7, с. 263 – 266].

Погоджуючись з визначенням, наданим МВФ, надалі розглядатимемо фінансову стійкість саме в аспекті стану банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю.

На нашу думку, питання оцінки фінансової стійкості комерційного банку на українському ринку розкрито недостатньо, оскільки існуючі підходи до оцінки фінансової стійкості банківської установи, як правило, не враховують рівень її ліквідності та платоспроможності. Адже банківська установа, яка не здатна своєчасно розрахуватися перед вкладниками та кредиторами за власними зобов'язаннями, не може вважатися фінансово стійкою. Тому оцінювання надійності депозитних вкладів є базовим фактором визначення фінансової стійкості банківської установи.

На наш погляд, для оцінювання фінансової стійкості комерційного банку рівень капіталізації хоча і є важливим фактором, але не вирішальним. Як показує практика, в окремих випадках навіть після визнання банку неплатоспроможним та запровадження тимчасової адміністрації значення нормативу Н2 перевищувало мінімально встановлене НБУ значення на рівні 10%.

Фінансова стійкість банківської установи значною мірою визначається її взаємодією з вкладниками. Тому, в умовах існуючої недовіри до БСУ, на передній план виходять показники ліквідності, які залежать від обсягів грошових коштів, що є в розпорядженні Банку.

Оцінювання надійності банківських депозитів здійснюється на основі даних форм статистичної звітності банків, а також інших джерел інформації, у свою чергу, характеризує імовірність повернення вкладів. Отримана оцінка надійності депозитних вкладів буде адекватною лише за умов відсутності панічних настроїв серед вкладників на банківському ринку (включаючи інформаційну атаку на банк, що може призвести до значного погіршення його репутації та спровокувати початок значного відтоку вкладів), а також за виключенням цілеспрямованого виведення власниками банку коштів (тобто, умисне доведення до банкрутства).

Основні показники та фактори до визначення надійності депозитних вкладів.

У процесі оцінювання надійності депозитних вкладів, вважаємо, доцільно розглянути такі групи кількісних показників:

- ✦ ліквідності та платоспроможності;
- ✦ якості ресурсної бази;
- ✦ якості активів;
- ✦ капіталізації;
- ✦ ефективності діяльності.

Додатково, для визначення рівня надійності депозитних вкладів, необхідно також враховувати такі чинники:

- ✦ виконання банком економічних нормативів;
- ✦ склад акціонерів, правління та наглядової ради банківської установи;
- ✦ входження банку до фінансово-промислових груп;
- ✦ можливість залучення зовнішнього фінансування з боку акціонерів, та / або Національного банку України;
- ✦ наявність інформації в мережі Internet і ЗМІ, що може негативно вплинути на ділову репутацію банківської установи та зумовити відтік вкладів;
- ✦ встановлення лімітів на зняття коштів, видачу депозитних вкладів по частинам, наявність інформації про затримку платежів, тощо;
- ✦ інші фактори, які, можуть вплинути на рівень надійності депозитних вкладів (в т.ч. чутливість до політичних ризиків).

1. Показники ліквідності та платоспроможності

Для оцінювання рівня ліквідності та платоспроможності банківської установи пропонується використовувати такі показники:

- ✦ *невідповідність активів та пасивів за строками до погашення.*

За даними форми статистичної звітності 631.01 «Звіт про структуру активів та пасивів за строками» [8] необхідно розрахувати коефіцієнти GAP розривів строком «на вимогу», «до 31 дня» та «до 1 року». На наш погляд, активи та пасиви вважаються збалансованими у разі, якщо значення коефіцієнта GAP розриву за відповідний період не перевищує $\pm 10\%$. Істотне розбалансування активів та пасивів банку за строками до погашення значною мірою підвищують чутливість банку до відсоткового ризику та ризику ліквідності;

- ✦ *загальна оцінка ліквідності балансу банківської установи.*

Для цього розраховується частка високоліквідних активів (ВЛА) в чистих активах банку. ВЛА необхідно розподіляти на два кластери: 1) ВЛА первинних резервів ліквідності; 2) ВЛА вторинних резервів ліквідності. До складу ВЛА первинних резервів ліквідності належать: готівкові кошти та банківські метали (у т.ч. дорожні чеки), кошти в НБУ на вимогу, коррахунки в банківських установах. До складу ВЛА вторинних резервів ліквідності належать: строкові кошти в НБУ, казначейські та інші цінні папери, що рефінансуються НБУ, депозитні сертифікати, емітовані НБУ.

Варто зауважити, що при врахуванні коштів на кореспондентських рахунках в інших банках у складі високоліквідних активів, у випадку наявності необхідної інформації, потрібно ретельно проаналізувати склад банків-контрагентів. Разом з тим, у випадку наявності відкритих кореспондентських рахунків у бан-

ках-нерезидентах, необхідно проаналізувати, чи не корелює сума на коррахунках в даних банках з обсягом власного капіталу та / чи обсягом коштів, залучених від пов'язаних осіб. У випадку даного врахування коштів на кореспондентських рахунках до складу високоліквідних активів значення розрахованих показників ліквідності можуть бути значно викривлені, що, у свою чергу, призведе до неадекватних кінцевих результатів;

- ✦ *коефіцієнт швидкої ліквідності*, що характеризує здатність банку розраховуватись за поточними зобов'язаннями без залучення додаткових коштів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується таким чином:

(Каса + коррахунок в НБУ + НОСТРО рахунки + кошти, розміщені на умовах овернайт) – (ЛОРО рахунки + кошти, залучені на умовах овернайт) / Поточні зобов'язання.

Мінімально допустимий діапазон значень даного коефіцієнта, на нашу думку, складає 50 – 60%;

- ✦ *кількість випадків недорезервування.*

За даними форми статистичної звітності 381А.03 «Довідка про залучені кошти та стан перерахування коштів обов'язкових резервів на окремий рахунок у НБУ» [8] можна проаналізувати кількість випадків недорезервування коштів під час контролю за щоденними залишками. Регулярні порушення норм резервування свідчать про те, що банк має проблеми з ліквідністю. При цьому щодо порушника НБУ застосовує штрафні санкції та інші заходи впливу. Також, у ході аналізу, слід враховувати факт регулярного залучення банком коштів рефінансування від НБУ, що, як правило, також свідчить про дефіцит власних коштів для формування щоденних резервів;

- ✦ *коефіцієнт короткострокової ліквідності*, що характеризує здатність Банку виконувати взяті зобов'язання як за поточними рахунками, так і за частиною строкових клієнтських вкладів, а також за частиною наданих позабалансових зобов'язань.

Коефіцієнт короткострокової ліквідності розраховується таким чином:

Високоліквідні активи + надані кредити строком погашення на вимогу, скориговані на резерви – прострочені кредити строком погашення на вимогу / (Поточні зобов'язання + 1/2 наданих зобов'язань з кредитування + 1/2 короткострокових зобов'язань).

Крім того, за наявності невиконаних зобов'язань перед клієнтами з вини банку, рейтинг надійності депозитних вкладів знижується до найнижчого рівня.

2. Показники якості ресурсної бази

Для оцінки ресурсної бази банківської установи, ми пропонуємо використовувати такі показники:

- ✦ *рівень концентрації ресурсної бази за основними кредиторами (ТОП-10 кредиторів).*

На наш погляд, значна концентрація ресурсної бази за основними кредиторами обмежує фінансову гнучкість банку та значно підвищує його чутливість до ризику ліквідності. Максимально допустимий діапазон значень даного коефіцієнта вважатимемо 20 – 30%;

- ✦ коефіцієнт клієнтської бази, що характеризує частку клієнтських коштів на поточних рахунках в сукупних зобов'язаннях банку.

Коефіцієнт клієнтської бази розраховується таким чином:

Кошти клієнтів на вимогу / (Пасиви – власний капітал – кошти у філіях).

Оптимальний діапазон значень показника, на нашу думку, складає 20–25%;

- ✦ частка коштів фізичних осіб в пасивах та співвідношення коштів, залучених від фізичних осіб, до регулятивного капіталу.

У випадку появи панічних настроїв на ринку населення схильне до вилучення власних заощаджень. На наш погляд, значення «співвідношення коштів фізичних осіб до регулятивного капіталу» не повинно перевищувати 200%, а оптимальним діапазоном значень показника «частка коштів фізичних осіб в пасивах» є 25–30% (у випадку, якщо банк не спеціалізується саме на обслуговуванні роздрібного бізнесу). У випадку значного обсягу «дзеркальних» операцій на балансі банку (у т. ч. на міжбанківському ринку) при розрахунку коефіцієнта доцільно розраховувати лише співвідношення коштів фізичних осіб до регулятивного капіталу;

- ✦ залежність банку від залучених коштів на міжбанківському ринку.

Нерідко виникають ситуації, коли доступ до коштів на міжбанківському ринку може бути обмежений, тому банківська установа повинна мати досить стабільну ресурсну базу для ведення бізнесу. Для визначення рівня залежності ресурсної бази банку від коштів на міжбанківському ринку ми пропонуємо розраховувати такий показник: сальдо за міжбанківськими операціями / (Пасиви – власний капітал – кошти у філіях).

Оптимальний діапазон значень показника, на нашу думку, складає 0–15%.

3. Показники якості активів

Для оцінки якості активів банківської установи ми пропонуємо використовувати такі показники:

- ✦ рівень концентрації клієнтського кредитного портфеля за основними позичальниками (ТОП-10 позичальників) та співвідношення ТОП-10 найбільших кредитів до регулятивного капіталу.

Висока концентрація клієнтського кредитного портфеля за основними позичальниками зумовлює підвищення чутливості банку до кредитного ризику, що в подальшому може призвести до збиткової діяльності та зниження рівня капіталізації. Максимально допустимий діапазон значення частки ТОП-10 найбільших кредитів у кредитному портфелі вважатимемо 20–30%, а значення співвідношення ТОП-10 найбільших кредитів до регулятивного капіталу не повинно перевищувати 200%;

- ✦ частка простроченої заборгованості в клієнтському кредитному портфелі.

Наявність у кредитному портфелі банку значного обсягу простроченої заборгованості може свідчити про низьку якість управління кредитними ризиками, недосконалість методик, тощо. Рекомендоване максимальне значення показника складає 10%;

- ✦ рівень покриття фактично сформованими резервами клієнтського кредитного портфеля та простроченої заборгованості.

Наявність у банківської установи достатнього обсягу сформованих резервів деякою мірою знижує її чутливість до кредитного ризику. Рекомендованим значенням рівня покриття фактично сформованими резервами простроченої заборгованості є перевищення 100%.

4. Рівень капіталізації банку

Для оцінки рівня капіталізації банківської установи ми пропонуємо використовувати такі показники:

- ✦ коефіцієнт фінансової незалежності характеризує ступінь стійкості Банку до кон'юнктурних ринкових коливань і розраховується як відношення власного капіталу до чистих зобов'язань Банку.

Оптимальним значенням показника ми вважаємо значення не менше 15%;

- ✦ коефіцієнт захищеності залучених коштів клієнтів власним капіталом характеризує ступінь захищеності власним капіталом коштів, залучених на рахунки клієнтів в Банку, визначається як відношення суми депозитів до власного капіталу Банку.

Позитивною тенденцією є стабільно невисоке значення або незначне зниження. Рекомендованим максимумом, на наш погляд, є дев'ятикратне перевищення обсягу депозитів над капіталом Банку.

Слід відмітити той факт, що при оцінці рівня капіталізації банківської установи необхідно враховувати якість власного капіталу (його структуру, чи не носить він кредитного характеру тощо).

5. Оцінка ефективності діяльності

Для оцінки ефективності діяльності банківської установи пропонується використовувати ряд таких показників:

- ✦ коефіцієнт ефективності діяльності – характеризує рівень покриття чистим операційним доходом від основної діяльності загальноадміністративних витрат та інших операційних витрат.

Мінімально рекомендований діапазон значень показника, на нашу думку, складає 100–120%;

- ✦ чиста процентна маржа – співвідношення чистого процентного доходу банку до середньої величини процентних активів.

Коефіцієнт допомагає з'ясувати, чи може банк давати прибуток у вигляді доходу від процентної різниці як відсоток до середніх активів. Мінімально рекомендований діапазон значень показника, на наш погляд, складає 4–4,5%.

Побудова скорингової моделі

Для оцінювання надійності депозитних вкладів ми пропонуємо використовувати 17 основних фінансових показників, що характеризують діяльність банківської установи (табл. 1).

Залежно від вагомості окремого показника його значенню присвоюється відповідний бал від 0 до 10 з поправкою на ваговий коефіцієнт. При цьому значення балів, зважених на ваговий коефіцієнт, округляються.

На підставі присвоєних кожному фінансовому показнику відповідних балів визначається сумарний бал оцінки надійності депозитних вкладів.

Залежності від отриманого сумарного балу рівню надійності банківської установи присвоюється відповідний рейтинг згідно з *табл. 2*.

Рейтингову шкалу оцінювання рівня надійності депозитних вкладів представлено в *табл. 3*.

Після здійснення скорингового аналізу отримана оцінка має коригуватись з урахуванням якісних чинників, зокрема: склад акціонерів, місце банку на ринку, його репутація, новини щодо Банку в ЗМІ, тощо. Отже, комплексний аналіз надійності депозитних вкладів банківських установ передбачає врахування не лише кількісних показників, але й якісних чинників. Тому повністю автоматизувати процес оцінювання рів-

ня надійності депозитних вкладів, навіть за існуючої скорингової системи, неможливо. Для кожної банківської установи, фінансова стійкість якої аналізується, результати роботи комп'ютерної скорингової системи у вигляді підсумкової бальної оцінки за кількісними фінансовими показниками повинні окремо перевірятися експертами. Тобто, інтегральна рейтингова оцінка надійності депозитних вкладів може бути визначена лише після колегіального рішення експертів (наприклад, аналітиків рейтингового агентства), які не лише вивчали фінансово-господарський стан цього банку, але й ретельно здійснювали моніторинг всього інформаційного простору стосовно цього об'єкта рейтингування. Значимо також, що, на жаль, у вітчизняних реаліях навіть проведення комплексної рейтингової процедури з дотриманням кращих стандартів рейтингування може не дати точної оцінки надійності банківської устано-

Таблиця 1

Показники, що застосовуються для оцінки надійності депозитних вкладів

Показники ліквідності	Порядок розрахунку
1. Н5 Норматив поточної ліквідності	Форма статистичної звітності 611.01
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	((Каса + коррахунок в НБУ + НОСТРО рахунки + кошти, розміщені на умовах овернайт) – (ЛОРО рахунки + кошти, залучені на умовах овернайт)) / Поточні зобов'язання
3. Кількість випадків недорезервування	Форма статистичної звітності 381А.03
4. Коефіцієнт короткострокової ліквідності	(Високоліквідні активи + надані кредити строком погашення на вимогу, скориговані на резерви – прострочені кредити строком погашення на вимогу) / (Поточні зобов'язання + 1/2 наданих зобов'язань з кредитування + 1/2 короткострокових зобов'язань)
Показники якості ресурсної бази	Порядок розрахунку
5. ТОП 10 кредиторів у зобов'язаннях	Сума вкладів 10 найбільших кредиторів / Зобов'язання
6. Коефіцієнт клієнтської бази	Кошти клієнтів на вимогу / (Пасиви – власний капітал – кошти у філіях)
7. Залежність від коштів фізичних осіб	Кошти ФО / Регулятивний капітал
8. Залежність від МБО	Сальдо операцій за міжбанківськими операціями / Зобов'язання
Показники якості активів	Порядок розрахунку
9. ТОП 10 позичальників / РК	Сума кредитів 10 найбільшим позичальникам / Регулятивний капітал
10. Частка простроченої заборгованості в кредитному портфелі	Прострочена заборгованість / Клієнтський кредитний портфель
11. Рівень покриття фактично сформованими резервами простроченої заборгованості	Фактично сформовані резерви / Прострочена заборгованість
Показники капіталізації	Порядок розрахунку
12. Н2 (адекватність регулятивного капіталу)	Форма статистичної звітності 611.01
13. Коефіцієнт захищеності залучених коштів клієнтів власним капіталом	Портфель коштів клієнтів / Сума власного капіталу
Показники ефективності діяльності	Порядок розрахунку
14. Коефіцієнт ефективності діяльності	Чистий операційний дохід від основної діяльності / (Адміністративні витрати + Інші операційні витрати)
15. Чиста процентна маржа	(Процентні доходи – Процентні витрати) / (Процентні активи)
Інші фактори	Порядок розрахунку
16. Кількість порушень банком економічних нормативів	Форма статистичної звітності 611.01
17. Невиконані в строк зобов'язання з вини банку	Сума на позабалансових рахунках 9804 та 9806 згідно з даними щоденного балансу

Рейтинг надійності банківських депозитів на основі бальної оцінки

Розподіл балів	Рейтинг	Характеристика рейтингу
100 – 112	r5	Означає дуже високу надійність вкладів, діяльність банку характеризується незначною залежністю від фінансово-економічних умов, а також ринкової кон'юнктури. Вірогідність повернення вкладів – висока
80 – 99	r4	Означає високу надійність вкладів, діяльність банку характеризується помірною залежністю від фінансово-економічних умов, а також ринкової кон'юнктури. Вірогідність повернення вкладів – висока
60 – 79	r3	Означає середню надійність вкладів, діяльність банку характеризується залежністю від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
40 – 59	r2	Означає низьку надійність вкладів, діяльність банку характеризується дуже високою залежністю від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов.
< 40	r1	Означає дуже низьку надійність вкладів, існує потенційна вірогідність дефолту

Таблиця 3

Рейтингова шкала оцінювання рівня надійності депозитних вкладів

Рівень рейтингу	Визначення	Опис рівня рейтингу
+	Дуже високий	Означає дуже високу надійність вкладів, діяльність банку характеризується незначною залежністю від фінансово-економічних умов, а також ринкової кон'юнктури. Вірогідність повернення вкладів – висока
r5		
-		
+	Високий	Означає високу надійність вкладів, діяльність банку характеризується помірною залежністю від фінансово-економічних умов, а також ринкової кон'юнктури. Вірогідність повернення вкладів – висока
r4		
-		
+	Середній	Означає середню надійність вкладів, діяльність банку характеризується залежністю від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов
r3		
-		
+	Низький	Означає низьку надійність вкладів, діяльність банку характеризується дуже високою залежністю від впливу несприятливих комерційних, фінансових та економічних умов
r2		
-		
+	Дуже низький	Означає дуже низьку надійність вкладів, існує потенційна вірогідність дефолту
r1		
-		

Примітка: знак «±» вказує на проміжний рівень відносно основних рівнів.

ви, оскільки дані фінансової та статистичної звітності Банку можуть бути навмисно суттєво викривлені. Крім того, існуюча звітність відображає лише ретроспективу, на основі якої необхідно зробити прогноз на майбутнє, а отже, завжди виникає питання точності (достовірності, адекватності) цього прогнозу.

ВИСНОВКИ

У рамках даної наукової статті нами запропонована модель оцінки надійності депозитних вкладів банківської установи. Ця модель може бути використана рейтинговими агентствами та банківськими установами як попередня оцінка фінансової стійкості банку-контрагента. Однак дана методика має обмежену сферу застосування для вкладників – фізичних осіб через відсутність в публічному доступі значної частини даних, що враховуються при розрахунку коефіцієнтів. Втім, варто зазначити, що фізичні особи при обранні банківської установи для вкладення власних заощаджень як

додатковий фактор можуть використовувати рейтингову оцінку надійності депозитних вкладів, визначену уповноваженим рейтинговим агентством. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2014 рік // Офіційний сайт НРА «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf
2. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fg.gov.ua>
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua>
4. **Арбузов С. Г.** Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с. – (Інституційні засади розвитку банківської системи України).
5. **Парасій-Вергуненко І. М.** Аналіз банківської діяльності : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.

6. Крейнина М. Н. Финансовая устойчивость предприятия: оценка и принятие решений / М. Н. Крейнина // Финансовый менеджмент. – 2001. – № 2. – С. 32 – 36.

7. Трошин В. А. Проблематика оценки финансовой устойчивости коммерческого банка / В. А. Трошин // Молодой ученый. – 2014. – № 10. – С. 263 – 266.

8. Постанова НБУ № 124 від 19.03.2003 р. «Про затвердження Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0353-03>

REFERENCES

"Analytichni ohliad bankivskoi systemy Ukrainy za 2014 rik" [Analytical review of the banking system of Ukraine for 2014]. Ofitsiyniy sait NRA «Rurik». http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2014.pdf

Arbuzov, S. H. et al. *Bankivska entsyklopediia* [Banking Encyclopedia]. Kyiv: TsND NBU; Zhannia, 2011.

Kreykina, M. N. "Finansovaia ustoychivost predpriatia: otsenka i priniatie resheniy" [The financial stability of the enterprise: evaluation and decision-making]. *Finansovyy menedzhment*, no. 2 (2001): 32-36.

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0353-03>

Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <http://bank.gov.ua>

Ofitsiyniy sait Fondu harantuvannia vkladiv fizychnykh osib. <http://www.fg.gov.ua>

Parasii-Verhunencko, I. M. *Analiz bankivskoi diialnosti* [Analysis Banking]. Kyiv: KNEU, 2003.

Troshyn, V. A. "Problematika otsenki finansovoy ustoychivosti kommercheskogo banka" [The problem of assessing the financial stability of the commercial bank]. *Molodoy uchenyy*, no. 10 (2014): 263-266.

УДК 336.7:[338.23:336.74](477)

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

© 2015 КРАВЧОНОК С. В.

УДК 336.7:[338.23:336.74](477)

Кравченко С. В. Дослідження теоретичних основ функціонування грошово-кредитного ринку України

У статті розглянуто проблематику теоретичних засад стосовно поняття «грошово-кредитний ринок». Добробут та процвітання держави залежить від ефективності фінансової сфери, тому важливим є вдосконалення функціонування фінансового ринку, а саме – його окремих сегментів. Оскільки одним з найбільших сегментів є грошово-кредитний ринок, то необхідно спочатку розглянути саме його, що і відображено у статті. Розглянуто теоретичні основи, а саме – визначення поняття грошово-кредитного ринку; проаналізовано інструментарій грошово-кредитного ринку. На основі дослідженого матеріалу автором запропоновано розширений та доповнений варіант поняття грошово-кредитного ринку. У подальшому планується розгляд монетарного регулювання грошово-кредитного ринку України.

Ключові слова: грошово-кредитний ринок, кредитний ринок, грошовий ринок, грошово-кредитна політика, валютний ринок.

Табл.: 1. **Бібл.:** 14.

Кравченко Софія Володимирівна – аспірантка, кафедра фінансів та кредиту, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: Kravchonok_s.v@mail.ru

УДК 336.7:[338.23:336.74](477)

Кравченко С. В. Исследование теоретических основ функционирования денежно-кредитного рынка Украины

В статье рассмотрена проблематика теоретических принципов относительно понятия «денежно-кредитный рынок». Благосостояние и процветание государства зависит от эффективности финансовой сферы, потому важным является усовершенствование функционирования финансового рынка, а именно – его отдельных сегментов. Поскольку одним из самых больших сегментов является денежно-кредитный рынок, то необходимо сначала рассмотреть именно его, что и отобразено в статье. Рассмотрены теоретические основы, а именно – определение понятия денежно-кредитного рынка; проанализирован инструментальный денежно-кредитного рынка. На основе исследованного материала автором предложен расширенный и дополненный вариант понятия денежно-кредитного рынка. В дальнейшем планируется рассмотрение монетарного регулирования денежно-кредитного рынка Украины.

Ключевые слова: денежно-кредитный рынок, кредитный рынок, денежный рынок, денежно-кредитная политика, валютный рынок.

Табл.: 1. **Библ.:** 14.

Кравченко София Владимировна – аспирантка, кафедра финансов и кредита, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: Kravchonok_s.v@mail.ru

UDC 336.7:[338.23:336.74](477)

Kravchonok S. V. Studying the Theoretical Foundations of Functioning of the Monetary Market of Ukraine

In the article, problematics of theoretical principles concerning the concept of «monetary-credit market» is considered. Well-being and prosperity of the State depends on the efficiency of financial sector, thus, it is important to improve the functioning of financial market, especially its certain segments. Because one of the biggest segments is monetary-credit market, it must be considered in the first order, what is reflected in the article. Theoretical basis, namely, definition of monetary market has been considered; the tools used by monetary market has been analyzed. On the basis of the examined material, the author has proposed an extended and expanded version of the concept of monetary-credit market. As for the further step, it is planned to review the monetary regulation of the monetary-credit market of Ukraine.

Key words: monetary-credit market, credit market, monetary market, monetary-credit policy, foreign exchange market.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 14.

Kravchonok Sofiya V. – Postgraduate Student, Department of Finance and Credit, V. N. Karazin Kharkiv National University (pl. Svobody, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: Kravchonok_s.v@mail.ru